

روستا و توسعه، سال ۲۵، شماره ۹۷، بهار ۱۴۰۱

DOI: 10.30490/RVT.2020.351711.1270

مقاله پژوهشی

ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی (مطالعه موردی: دهستان دوست محمد شهرستان هیرمند)^۱

فریبرز سرگزئی^۲، سید هادی طیب‌نیا^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۱۱

چکیده

هدف این پژوهش ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی در روستاهای دهستان دوست محمد شهرستان هیرمند است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش انجام کار توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش را روستاهای دهستان دوست محمد شهرستان هیرمند تشکیل می‌دهد که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت این دهستان

۱- این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی آقای فریبرز سرگزئی به راهنمایی دکتر سید هادی طیب‌نیا در دانشگاه سیستان و بلوچستان است.

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

۳- نویسنده مسئول و استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

(Tayebnia@gep.usb.ac.ir)

۱۰۱۲۱ نفر معادل ۳۲۵۷ خانوار است. این دهستان دارای ۸۶ روستای دارای سکنه است که از این تعداد ۱۰ روستا (۱۲ درصد از روستاها) به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شده است. بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت این ۱۰ روستا برابر با ۸۳۵ خانوار (معادل ۲۸۸۱ نفر) است. برای انتخاب حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. انتخاب حجم نمونه بر اساس تعداد خانوارها صورت گرفته است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۲۶۳ نفر محاسبه شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای و رگرسیون خطی استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بهسازی مسکن روستایی نقش مهمی در ایجاد تغییرات در اجزای مسکن روستایی برجای گذاشته است؛ به طوری که، این تغییرات را می‌توان در طرح و نقشه ظاهری و الگوبرداری گسترده از مساکن شهری، حذف برخی اجزای اساسی مسکن قدیم و نیز بهبود دسترسی به امکانات و خدمات زیرساختی و غیره مشاهده نمود. نتایج پژوهش نشان داد که اثرات اعتبارات بهسازی بر هر سه بعد اقتصادی (۳/۵۹۵)، اجتماعی (۳/۳۱۹) و فیزیکی - کالبدی (۳/۸۷۵)، بالاتر از میانگین مطلوب ارزیابی شده است که نشان دهنده تأثیرات مثبت اعتبارات بهسازی بر این ابعاد است. نتیجه ضریب تعیین آزمون رگرسیون خطی برابر با ۰/۸۵۵ نشان داد که بین اعتبارات بهسازی و تغییر الگوی مسکن روستایی، رابطه کاملاً معنی‌دار و منسجمی برقرار است. به عبارتی می‌توان چنین بیان کرد که اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی در دهستان دوست محمد چشمگیر بوده است.

کلیدواژه‌ها: مسکن روستایی، اعتبارات بهسازی، توسعه روستایی، دهستان دوست محمد، هیرمند.

مقدمه

سکونت بیانگر برقراری پیوندی پرمعنا بین انسان و محیطی مفروض و مسکن یکی از دغدغه‌های انسان در همه مراحل حیات بشری بوده است. شکل‌گیری مسکن در دوران مختلف تاریخ از زمانی که انسان در جنگل می‌زیسته تا غارنشینی و ابزارسازی، بر اساس نیازهای او چه فیزیکی و چه احساسی استوار بوده است (Mousapour, 2018). مسکن به مثابه واحد تسهیلات فیزیکی یا به عنوان کالایی اقتصادی و پردوام است که نقش اجتماعی یا جمعی را نیز دارد. مسکن به عنوان یک پدیده انسان‌ساخت، از مهمترین نمودهای تمدن و فرهنگ بشری بوده و

کوچکترین شکل تجسم کالبدی سکونتگاه‌ها به شمار می‌آید و بیانگر رابطه متقابل انسان و محیط جغرافیایی پیرامون خود است. به طوری که این پدیده در گذر زمان، همگام با دگرگونی‌های اجتماعی - اقتصادی جامعه و همچنین گسترش امکانات و دانش فنی در نحوه طراحی و شکل بنا و مصالح مورد استفاده تحول و تکامل یافته است (Mozaffaripour, Sisakht, 2016). مسکن روستایی به عنوان سرپناه از مهمترین نیازهای انسانی بوده و همواره در اولویت برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی - اجتماعی دولت‌ها قرار دارد. از سویی دیگر، این پدیده نشأت گرفته از هویت دینی مذهبی، فرهنگی و تاریخی جوامع انسانی بوده و به نوعی تقابل انسان با طبیعت را نیز نشان می‌دهد (Khaledinia, 2014). مسکن در نواحی روستایی در گذر زمان و هماهنگی با دگرگونی‌های اجتماعی، اقتصادی و گسترش امکانات و فناوری با تحول همراه بوده است. این تغییرات در شکل، طراحی، مصالح و دانش ساخت و ساز مسکن است و باعث شده که مسکن روستایی جدید با الگوهای سنتی و بومی تفاوت بسیاری داشته و بیش از آن که روستایی باشد مشابه الگوهای مسکن شهری شود (Mohammdi Yeganeh et al., 2018).

به منظور رفع فقر از جوامع روستایی و نیز توانمندسازی روستاییان، اعتبارات روستایی در بخش‌های کشاورزی، دامی، مسکن، بهداشت و مواردی از این قبیل در سراسر جهان به روستاییان داده می‌شود. در کشور ما ایران نیز از جمله اعتباراتی که با سرمایه‌گذاری بخش دولتی به روستاییان داده می‌شود اعتبارات بهسازی و نوسازی مسکن روستایی است. چرا که شواهد حاکی از آن است که مقاوم نبودن مسکن‌های روستایی در برابر سوانح و مخاطرات طبیعی همچون زمین‌لرزه، سیل، رانش زمین، طوفان و نظایر این‌ها، از مهمترین مسائل و مشکلات مسکن‌های روستایی به شمار می‌آید. از سوی دیگر با توجه به نوع زندگی و الگوی ساخت و اوضاع خاص حاکم بر برنامه‌های توسعه و عمران قبل و بعد از انقلاب هم‌اکنون بخش قابل توجهی از واحدهای مسکونی فرسوده است یا اوضاع مناسبی ندارد (Rezvani et al., 2017).

الگو در جوامع سنتی و به ویژه در جوامع روستایی، ضامن تداوم معماری سنتی و بومی است. همین الگو حاصل همکاری افراد در طی نسل‌های متمادی است. همکاری موجود بین آن‌ها، نیازهای مشترک معنوی و مادی آن‌ها و بسیاری عوامل دیگر سبب به وجود آمدن خانه‌های شخصی، بناهای عمومی و مکان اجتماع افراد روستا با الگوی معین می‌شود. بنابراین یکی از مهمترین ویژگی‌های معماری روستایی توجه به طراحی منطبق با نیازهای فطری و فعالیت‌های روزمره روستاییان در فضاهای معیشت مردم است (Khosronia, 2017). معمولاً الگو، بافت و مصالح مسکن روستایی با توجه به سنتی بودن و عدم نظارت بر ساخت و سازهای آن‌ها، داری نقایص و مشکلاتی است که موجب کاهش کیفیت مسکن و به تبع کاهش کیفیت زندگی در آن‌ها شده و موجب نامناسب شدن الگوی مسکن روستایی می‌شود. با توجه به وجود فقر مسکن در نواحی روستایی کشورهای در حال توسعه، امروزه بهسازی و نوسازی این مسکن جهت دسترسی روستاییان به بهداشت و رفاه بهتر، به یکی از مهمترین سیاست‌های بهبود وضعیت روستاییان تبدیل شده است (Wet et al., 2011).

یکی از فعالیت‌هایی که در سال‌های اخیر جهت الگوی مسکن روستایی توسط بنیاد مسکن انجام می‌شود، بهبود مسکن روستایی است. یکی از طرح‌های بهبود مسکن، طرح بهسازی مسکن است. طرح بهسازی مسکن روستایی از سال ۱۳۷۴ توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، با هدف بهبود کیفیت مسکن و بافت روستایی و ارتقای سطح ایمنی، بهداشتی، رفاه و آسایش مسکن روستایی آغاز شد. این امر توأم با ارائه تسهیلات و زیرساخت‌ها، قابلیت آن را داشت که با ایجاد حس تعلق به مکان، حفظ تراکم جمعیت خانوار، بهبود سیمای بصری و چشم‌انداز روستا، مقاوم‌سازی مسکن و در نتیجه بهسازی زندگی روستایی بیانجامد. هر چند با فراز و نشیب‌ها و مشکلات فراوان اداری و اجرایی روبرو بود. لیکن به‌منظور تسریع در روند اجرای بهسازی مسکن روستایی و نیل به اهداف این طرح و با عنایت به کسب تجارب ارزنده و شناسایی نقاط ضعف و کمبود سال‌های گذشته، طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی در سال ۱۳۸۴ در هیأت محترم دولت مطرح شده و به تصویب رسید (Farhadi Gholianlo, 2016).

دهستان دوست محمد یکی از دهستان‌های شهرستان هیرمند در استان سیستان و بلوچستان است. روستاهای این منطقه با خشکسالی‌های اخیر و تأثیر آن بر کشاورزی منطقه و نیز کمبود شغل مناسب با مشکلات فراوانی روبرو هستند. وقوع ریزگردهای فراوان همراه با بادهای ۱۲۰ روزه سیستان در سال‌های گذشته موجب شده تا وضعیت مسکن در این منطقه شکلی نامناسب به خود گرفته و ضعف اقتصادی مردم موجب شده تا نتوانند مسکن خود را به صورت مقاوم، اصولی و مستحکم در برابر مخاطرات مختلف بنا کنند. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در سال‌های اخیر با پرداخت اعتبارات سعی در بهبود وضعیت مسکن روستایی در این منطقه نموده و خانواده‌های روستایی نیز از این تسهیلات استفاده کرده‌اند. بر این اساس، هدف این پژوهش بررسی و ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی دهستان دوست محمد در شهرستان هیرمند است. این پژوهش در پی پاسخ به این سوال است که دریافت اعتبارات مسکن روستایی چه تأثیری بر الگوی مسکن روستاهای دهستان دوست محمد داشته است؟ همچنین این اعتبارات بر کدام بعد مسکن روستایی در دهستان دوست بیشترین تأثیر را داشته است؟

اهمیت موضوع مطالعه به گونه‌ای است که مود توجه بسیاری از محققان و پژوهشگران قرار گرفته است. به عنوان مثال، خالدی‌نیا (Khaledinia, 2014) به ارزیابی نقش اعتبارات بر تغییر الگوی مسکن در مناطق روستایی پرداخته و به این نتیجه رسیده است که بهسازی مسکن روستایی نقش مهمی در ایجاد تغییرات در اجزای مسکن روستایی بر جای گذاشته است؛ به طوری که این تغییرات را می‌توان در طرح و نقشه ظاهری و الگوپردازی گسترده از مسکن شهری، حذف برخی از اجزای اساسی مسکن قدیم و نیز بهبود دسترسی به امکانات و خدمات زیرساختی و... مشاهده نمود. قنبری (Ghanbari, 2014) به ارزیابی نقش اعتبارات بانکی بهسازی مسکن روستایی در مقاوم‌سازی مسکن روستایی پرداخته و به این نتیجه رسیده است که نقش عوامل فرهنگی- اجتماعی اعتبارات بهسازی مسکن در میزان مقاوم‌سازی مسکن روستایی بیش از نقش عوامل فنی- اقتصادی بوده است. مظفری‌پور سی‌سخت (Mozaffaripour)

(Sisakht, 2016) به بررسی وضعیت ایمنی مسکن و ارائه الگوی مسکن ایمن روستایی پرداخته است. بررسی وضعیت ایمنی در روستاهای نمونه نشان داد که مساکن روستایی در مقابل سوانح طبیعی از قبیل سیل، زلزله، طوفان، زمین لغزش و ... پایین ترین سطح ایمنی را دارند. پس از آن در مقابل حوادث جانوری از قبیل هجوم حشرات گزنده، جانوران درنده و جانوران موذی و ... ایمنی پایینی دارند. اما از نظر ایمنی در مقابل حوادثی از قبیل دزدی، تهدید جانی، تعرض، زد و خورد و ... دارای وضعیت مناسبی هستند. صادقلو و عزیزی (Sadeghlou and Azizi, 2017) به ارزیابی ابعاد اثرگذاری طرح‌های نوسازی و بهسازی مسکن بر کیفیت محیط روستا پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که طرح‌های بهسازی و نوسازی روستایی تأثیرات قابل توجهی در شاخص‌های کیفیت محیط نظیر ماندگاری، افزایش استحکام مسکن و افزایش حس امنیت داشته است. احسان‌دوست و آریانپور (Ehsandoust and Arianpour, 2017) به بررسی تحلیل اثرات طرح بهسازی معماری بر الگوی بومی مساکن روستایی پرداخته و نتیجه گرفتند که اکثر خانوارهایی که از طرح بهسازی مسکن روستایی استقبال کرده‌اند، کارگران روستایی بودند که دارای سن پایین تر و البته از سطح سواد نسبتاً بالاتری برخوردار بوده‌اند. ولی‌زاده اوغانی و وفایی پورسرخابی (Valizadeh Ogani and Vafaei Poorsorkhabi, 2018) به بررسی رضایت‌سنجی ساکنان روستایی از طرح‌های بهسازی مسکن روستایی با استفاده از مدل سروکوال پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که حدود ۶۷ درصد از ساکنان روستای اوغان از طرح‌های بهسازی مسکن روستایی رضایت دارند.

اسکالی و لیپستز (Sally and Lipsetz, 2017) در پژوهشی به بررسی اطلاعات عمومی جدید موجود در وزارت کشاورزی آمریکا (USDA) در زمینه خدمات مسکن روستایی برنامه‌های تک‌خانواری و چندخانواری پرداختند. این مقاله به‌طور مختصر اطلاعات خدمات مسکن روستایی (RHS)^۱ موجود در منطقه را توضیح داده، و چالش‌ها و محدودیت‌های ذاتی داده‌ها را مورد بحث قرار می‌دهد و در نهایت توصیه‌هایی برای تحقیقات

1. Rural Housing Service (RHS)

آینده در مورد مسکن روستایی ارائه می‌دهد. جئونگ و همکاران (Jeong et al., 2017) به بررسی و شناسایی مناطق اولویت برای توسعه مسکن روستایی با استفاده از روش‌های مشارکتی چند معیار و ارزیابی مشروط در منطقه مخزن آلانژ^۱ و اکسترمادورای مرکزی^۲ واقع در اسپانیا پرداختند. نتایج ارزیابی، ابزار جدید تجربی و ارزشمندی برای ارزیابی زیرساخت‌های موجود و محیط زیست و پیش‌بینی پیشرفت‌های آینده ارائه می‌دهد که می‌توان آن را به سایر مقاصد نیز اعمال کرد. بنابراین، این مدل می‌تواند برای اطمینان از توسعه پایدار مسکن روستایی در آن مناطق مورد استفاده قرار گیرد. هدف اصلی، افزایش کیفیت زندگی ساکنین مخزن و همچنین رضایت گردشگری است. گارریگا و همکاران (Garriga et al., 2017) به بررسی مهاجرت روستایی-شهری، تبدیل ساختاری و بازار مسکن در چین پرداخته و به این نتیجه رسیدند که مهمترین عامل مهاجرت روستاییان به شهرها، ضعف مساکن روستایی و نبود ایمنی مناسب در این ساختمان‌ها بوده است. پنگ و همکاران (Peng et al., 2018) به بررسی درک ریسک کشاورزان از توسعه روستایی متمرکز پس از زلزله ۵/۱۲ ریشتری سیچوان پرداختند. یافته‌های این تحقیق می‌تواند در درک نگرانی‌های کشاورزان نسبت به سکونت‌گاه روستایی متمرکز (CRS)^۳ و شناسایی رویکردهای مناسب برای کاهش خطرات به منظور دستیابی به پایداری توسعه مسکن روستایی کمک کند.

مبانی نظری

از شاخص‌های بسیار مهم و تأثیرگذار در تحقق اهداف توسعه پایدار، مسکن به ویژه مسکن پایدار روستایی است. زیرا با توجه به شرایط کنونی کیفیت مسکن در مناطق روستایی و سطح بالای آسیب‌پذیری آن در مقابل مخاطرات احتمالی، توجه به عوامل تأثیرگذار در تسهیل پایداری مسکن روستایی از شاخص‌های مهم توسعه روستایی محسوب می‌شود. بنابراین

1. Alange reservoir
2. Central Extremadura
3. Concentrated Rural Settlement (CRS)

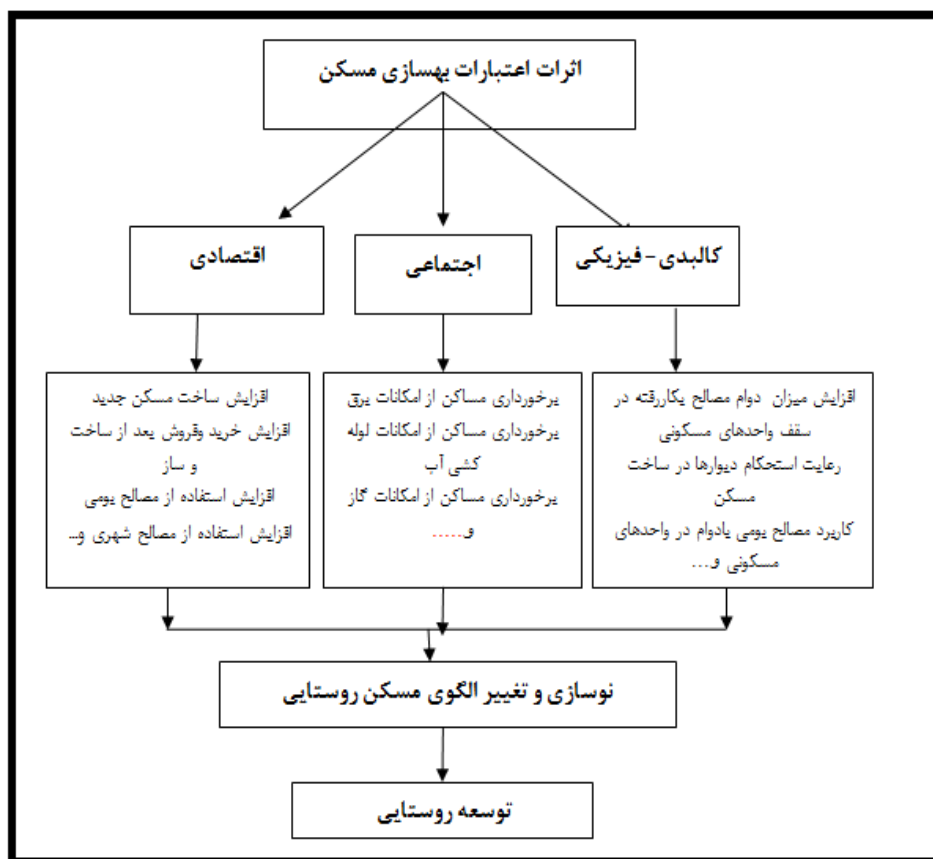
یکی از مسائلی که در سال‌های اخیر توجه همگان را به خود جلب کرده است، مسکن پایدار است که در اسناد دومین اجلاس اسکان بشر به آن توجه ویژه شده است و نشان از اهمیت نقش اسکان پایدار و تأمین مسکن مناسب برای مردم در روند توسعه است (Roumiani et al., 2018).

بدیهی است که اولین گام در هر نوع برنامه‌ریزی از جمله پایداری سکونتگاه‌های روستایی داشتن شناختی جامع از چگونگی پراکندگی، موقعیت و جمعیت سکونتگاه است. به‌علاوه برای انسجام و یکپارچگی مکانی- فضایی، توسعه اقتصادی- اجتماعی، فیزیکی - کالبدی، کاهش نابرابری‌های کمی- کیفی میان حوزه‌های شهری- روستایی و رسیدن به اهداف قابل تحقق توسعه ملی، شناخت و تحلیل فضاها سکونتی به‌عنوان بستر استقرار انسان از اهمیت وافر برخوردار است (banski and wesloveska, 2010). طی ۶۰ سالی که از شکل‌گیری نظام مدون توسعه در کشور می‌گذرد، تامین فضای سکونتی شهری و روستایی و مسکن مناسب همواره بخشی از برنامه‌ها را به خود اختصاص داده است. علی‌رغم توجهی که در برخی برنامه‌ها خصوصاً پس از انقلاب اسلامی در مورد روستاها صورت گرفته به نظر می‌رسد تا تحقق فضای زیستی کالبدی مناسب کماکان فاصله بسیار است (Rabet, 2014).

جوامع روستایی در زمینه مسکن و توسعه کالبدی همواره با مشکلات فراوانی مواجه هستند. بخش مهمی از این مشکلات به دلیل کمبود یا نبود سرمایه و اعتبارات لازم برای این امر است. سرانجام این مشکلات، مسئولین را بر آن داشت که برای برطرف کردن آن‌ها در پی چاره‌اندیشی باشند. یکی از این چاره‌اندیشی‌ها دادن اعتبار به جوامع روستایی در زمینه توسعه کالبدی، الگوی مسکن و مقاوم‌سازی مسکن است. به عبارت دیگر، از جمله اعتباراتی که با سرمایه‌گذاری بخش دولتی به روستاییان داده می‌شود، اعتبارات بهسازی مسکن روستایی است (Anabstani et al., 2012). هدف از تخصیص این اعتبارات در زمینه مسکن، ارتقاء و بهبود کیفیت مسکن روستایی است. ضرورت طرح ویژه مقاوم‌سازی مسکن از اینجا نشأت می‌گیرد که اغلب روستاییان در مساکن نامناسب و با وسایل تهویه ناقص و تاریک زندگی می‌کنند و در

ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی.....

واقع نامناسب بودن وضعیت بهداشت مسکن روستایی مسئله‌ای بسیار جدی است (Motiee , 2010). مقاوم نبودن مسکن روستایی در برابر مخاطرات و سوانح طبیعی از جمله زلزله، سیل، رانش زمین و طوفان از مهمترین آنهاست. استفاده از مصالح کم‌دوام و به ویژه عدم رعایت ضوابط فنی در ساخت‌وساز مسکن نقش مؤثری در این زمینه دارد (Rezvani, 2011).

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش انجام کار توصیفی-تحلیلی است که به دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و میدانی انجام گرفته است. در روش میدانی برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر از پرسشنامه، مشاهده مستقیم و در صورت نیاز از مصاحبه استفاده شده است. در روش کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به مبانی نظری و پیشینه از روش کتابخانه‌ای و اسنادی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را تمام روستاهای دهستان دوست محمد شهرستان هیرمند تشکیل می‌دهد که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت این دهستان ۱۰۱۲۱ نفر معادل ۳۲۵۷ خانوار است. این دهستان تعداد ۸۶ روستای بالای ۵ خانوار دارد که از بین آن‌ها به صورت قرعه‌کشی ۱۰ روستا (۱۲ درصد از روستاها) به‌عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شده است. جمعیت این ۱۰ روستا طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۸۳۵ خانوار معادل ۲۸۸۱ نفر بوده است. برای انتخاب حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد. انتخاب حجم نمونه بر اساس تعداد خانوارها صورت گرفت و نمونه‌ها به صورت تصادفی طبقه‌بندی شده انتخاب شدند. بر این اساس حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۲۶۳ نفر انتخاب شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات از آزمون‌های آماری همچون آزمون t تک نمونه‌ای و رگرسیون خطی استفاده شد.

جدول ۱. درصد و تعداد پرسشنامه اختصاص یافته به هر روستا بر اساس تعداد خانوار

روستا	تعداد خانوار	میزان جمعیت	درصد پرسشنامه	تعداد پرسشنامه
شغالک	۸۳	۳۰۴	۱۰	۲۶
ده مجید ریگی	۱۰۷	۳۰۶	۱۳	۳۴
ده حسین علی خان	۷۹	۲۹۲	۹/۴	۲۵
غلامعلی کهنه	۳۳	۱۰۷	۴	۱۱
پسند خان	۲۹	۱۱۷	۳	۸
عیدو سهراب	۸۶	۳۰۳	۱۰/۳	۲۷
خان محمد	۴۸	۱۹۵	۶	۱۶
کریم کشته	۱۹۵	۶۳۵	۲۳/۳	۶۱
قادرآباد	۵۹	۲۰۱	۷	۱۸
دوست محمد لشکران	۱۱۶	۴۲۱	۱۴	۳۷
جمع	۸۳۵	۲۸۸۱	۱۰۰	۲۶۳

مأخذ: فرمانداری شهرستان هیرمند و محاسبات تحقیق، ۱۳۹۸

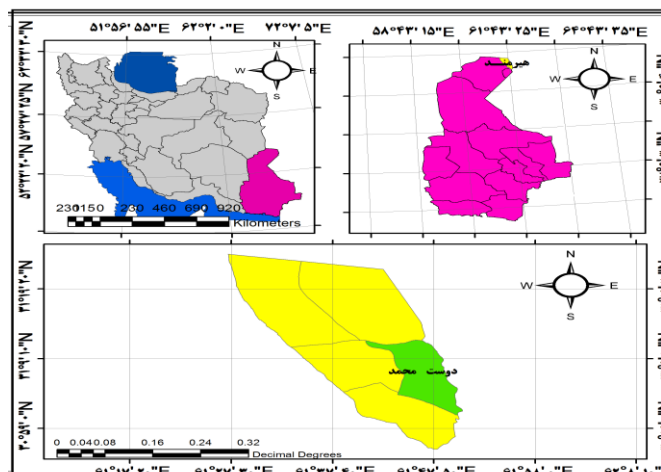
ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی.....

جدول ۲. شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق

عامل	گویه
اقتصادی	افزایش ساخت مسکن جدید، افزایش خرید و فروش بعد از ساخت‌وساز، افزایش استفاده از مصالح بومی، افزایش استفاده از مصالح شهری، افزایش زمان ساخت مسکن جدید نسبت به قدیم، افزایش قیمت احداث یک متر مربع بنای مسکونی جدید، استفاده از ماشین‌آلات در حمل و نقل مصالح، افزایش گرایش مردم به ساخت مسکن جدید، کاهش ساخت و ساز در زمین‌های کشاورزی، ایجاد انگیزه جهت بهبود وضعیت شغلی روستائیان، افزایش درآمد خانوارها، افزایش رونق در همه بخش‌های اقتصاد از جمله کشاورزی، کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل
اجتماعی	برخورداری مسکن از تاسیسات بهداشتی، دسترسی آسان به مراکز خرید در روستا، دسترسی بهتر به مراکز درمانی بهداشتی، میزان همکاری مردم در ساخت و ساز مسکن، دسترسی به حمل و نقل عمومی، دسترسی به مراکز آموزشی، دسترسی به مراکز مذهبی و فرهنگی، رضایت از معماری داخلی مسکن، رضایت از کیفیت زندگی نسبت به مسکن قبلی، رضایت از نمای بیرونی مسکن جدید، ایجاد تغییراتی مثل این، کمد دیواری و... در خانه‌های جدید، جدا شدن واحد مسکونی از فضای نگهداری حیوانات اهلی، اختصاص دادن فضایی برای شستشو (حمام، ظرف شستن و...)، استفاده از سیستم‌های مناسب جمع‌آوری و دفع زباله خانگی، میزان رسمیت مالکیت واحدهای مسکونی، برخورداری واحدهای مسکونی از اسناد مالکیت، احساس آسایش و آرامش روانی روستائیان، افزایش اعتماد به نفس در مسکن دارای سند مالکیت، افزایش گرایش مردم به مسکنی که دارای سند مالکیت هستند، ایجاد فضاهایی جهت پخت نان یا تولید مواد مورد نیاز در خانه‌های جدید، رعایت فضاهای جانبی در مسکن جدید، رعایت فضاهای مسکونی در خانه‌های جدید، افزایش ماندگاری جوانان در روستا، افزایش احساس تعلق مردم در ماندگاری در روستا
کالبدی- فیزیکی	برخورداری مسکن از امکانات برق، برخورداری مسکن از امکانات لوله‌کشی آب، برخورداری مسکن از امکانات گاز، افزایش میزان دوام مصالح به کار رفته در سقف و کف واحدهای مسکونی، رعایت استحکام دیوارها در ساخت مسکن، کاربرد مصالح بومی بادوام در واحدهای مسکونی، افزایش میزان دوام اسکلت واحدهای مسکونی، برخورداری واحدهای مسکونی از امکانات ضدزلزله، صرفه‌جویی در انرژی، سازگاری خانه‌های جدید با شرایط اقلیمی، استفاده از افراد باتجربه بومی در ساخت و ساز مسکن جدید، میزان تغییر در چشم‌انداز روستا بر اثر ساخت و سازهای جدید، تغییر در نمای ظاهری خانه‌های جدید نسبت به خانه‌های قدیمی، بهبود نورگیری و روشنایی خانه‌ها، تهیه مناسب هوا در واحدهای مسکونی، افزایش رعایت ضوابط فنی ساخت و ساز در مسکن جدید، مطابقت معماری مسکن جدید با تولید خانوار روستایی مانند دامپروری، صنایع دستی مثل فرش‌بافی، جاجیم‌بافی و...، افزایش تعداد اتاق در واحدهای مسکونی، افزایش سطح زیربنای واحدهای مسکونی جدید نسبت به قدیم، افزایش استفاده از الگوی معماری بومی، رضایت از طرح و نقشه مسکن، احساس امنیت در مورد سوانح مانند زلزله و سیل، رضایت از مصالح به کار رفته در مسکن‌های جدید
اعتبارات بهسازی	مناسب بودن مدت زمان لازم برای اخذ وام، نظارت بر ساخت و ساز مسکن از سوی بنیاد مسکن، نقش اعتبارات در کمک به ساخت مسکن جدید، توانایی برای ساخت مسکن جدید بدون دریافت وام، تناسب ضمانت برای دریافت وام مسکن، تناسب سود بانکی اخذ شده توسط بانک در ازای وام، تناسب پرداخت اقساط وام دریافتی، تناسب مبلغ اقساط پرداختی به بانک با توجه در آمد، کفایت وام دریافتی برای ساخت مسکن بادوام، تناسب مدت زمان باز پرداخت اقساط

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

منطقه مورد مطالعه، شهرستان هیرمند در شمال استان سیستان و بلوچستان و از توابع منطقه سیستان است. این شهرستان در ۳۰ درجه و ۷ دقیقه الی ۳۱ درجه و ۲۹ دقیقه عرض شمالی و ۵۹ درجه و ۵۸ دقیقه الی ۶۱ درجه و ۵۰ دقیقه طول شرقی واقع شده است. محدوده مورد مطالعه، از شرق و شمال با کشور افغانستان و از جنوب و غرب به ترتیب با شهرستان‌های زهک و زابل همجوار است. هیرمند دارای دو بخش، ۵ دهستان و ۳۰۳ آبادی است که بر طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، دارای ۱۶۵۵۹ خانوار و ۶۳۹۷۹ نفر جمعیت و وسعتی معادل ۱۱۰۰ کیلومتر مربع است (Statistical Center of Iran, 2016). بررسی چگونگی پراکنش آبادی‌ها در سطح شهرستان هیرمند گویای این است که پراکنش آن‌ها دارای توزیع یکنواختی نبوده و به‌طور کلی قسمت شمال غربی بخش قرقری شهرستان هیرمند به واسطه وجود تالاب بین‌المللی هامون فاقد سکونتگاه‌های روستایی است. در این راستا از میان دهستان‌های این شهرستان دهستان دوست محمد با ۹۲ آبادی دارای بیشترین آبادی در سطح شهرستان هیرمند است (Nouri, 2105).

شکل ۱. نقشه موقعیت منطقه مورد مطالعه

نتایج و بحث

بر اساس یافته‌های جدول زیر، ۳۸ نفر از سرپرستان خانوار که ۱۴/۵ درصد از فراوانی را تشکیل می‌دهند، زنان و ۲۲۵ نفر از سرپرستان خانوار برابر با ۸۵/۵ درصد فراوانی را مردان تشکیل می‌دهند. تعداد ۲۹ نفر از سرپرستان خانوار معادل ۱۱ درصد از فراوانی را مجردها و

ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی.....

۲۳۴ نفر از سرپرستان برابر با ۸۹ درصد از فراوانی را متاهل‌ها تشکیل می‌دهند. بیشترین درصد فراوانی در گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و کمترین نیز در گروه ۲۰ تا ۳۰ سال قرار دارند. بیشترین درصد فراوانی مربوط به سطح تحصیلی دیپلم و کمترین درصد مربوط به سطح کم‌سواد یا بی‌سواد است. بیشترین درصد فراوانی مربوط به سایر گروه‌های شغلی و کمترین درصد مربوط به گروه بازنشسته‌ها است. بیشترین درصد فراوانی مربوط به گروه درآمدی ۱/۵ تا ۲ میلیون تومان و کمترین مربوط به گروه بالاتر از ۲ میلیون تومان است.

جدول ۳. ویژگی‌های جمعیت‌شناسی پاسخگویان

درصد فراوانی	فراوانی		
۱۴/۵	۳۸	زن	جنسیت
۸۵/۵	۲۲۵	مرد	
۱۱	۲۹	مجرد	وضعیت تاهل
۸۹	۲۳۴	متاهل	
۱۱	۲۸	۲۰ تا ۳۰ سال	سن
۳۰	۷۸	۳۱ تا ۴۰ سال	
۱۸	۴۸	۴۱ تا ۵۰ سال	
۲۲	۵۸	۵۱ تا ۶۰ سال	
۱۹	۵۱	بالاتر از ۶۰ سال	
۱۵	۳۹	کم‌سواد (بی‌سواد)	تحصیلات
۲۹	۷۷	زیر دیپلم	
۲۲	۵۸	دیپلم	
۱۷	۴۴	فوق دیپلم	
۱۷	۴۵	لیسانس و بالاتر	
۱۸	۴۷	زراعت	شغل
۲۴	۶۴	کشاورز	
۱۴	۳۶	کارمند	
۱۱	۲۸	بازنشسته	
۳۳	۸۸	سایر	
۲۱	۵۶	۷۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان	درآمد
۳۰	۷۸	۱ تا ۱/۵ میلیون تومان	
۳۲	۸۵	۱/۵ میلیون تا ۲ میلیون تومان	
۱۷	۴۴	بالاتر از ۲ میلیون تومان	
۱۰۰	۲۶۳	جمع	

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

میزان اعتبارات دریافت شده توسط خانوارهای روستایی از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۸

تعداد افرادی که پرونده دریافت اعتبارات تشکیل داده‌اند و نیز تعداد واحدهای ساخته شده از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۸ در روستاهای دهستان دوست محمد در جدول ۴ آورده شده است. افراد ساکن روستای دوست محمد لشکران، بیشترین میزان پرونده و در مقابل ساکنان روستاهای خان محمد، کریم کشته و عیدوسهراب، کمترین میزان پرونده را برای دریافت اعتبارات در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۸ تشکیل داده‌اند. بیشترین واحد روستایی ساخته شده نیز متعلق به روستای دوست محمد لشکران با ۷۰ واحد و کمترین واحد روستایی مربوط به روستای غلامعلی کهنه با ۱ واحد است.

جدول ۴. تعداد پرونده دریافت اعتبارات و تعداد واحدهای ساخته شده از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۸ در دهستان دوست محمد

نام روستا	تعداد کسانی که تشکیل پرونده داده‌اند	تعداد واحدهای روستایی ساخته شده در سال													
		۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸ و ۸۹	۹۰	۹۱	۹۳	۹۵	۹۶	۹۸			
پسند خان	۹	۱				۳	۱								
خان محمد	۷					۲									
حسین علی خان	۲۷	۸	۲			۶				۱					
قادر آباد	۶۰	۱۳	۱	۶		۷	۲	۱							
ده مجید ریگی	۱۴	۴	۲	۱					۲						
شغالک	۶۹	۹	۵	۱	۷	۱۵			۳	۳					
غلامعلی کهنه	۷	۱													
کریم کشته	۴۳	۷	۲	۱		۷			۵	۲	۱				
دوست محمد لشکران	۱۲۲	۳۰	۱۷	۱	۹	۷			۴	۱	۱				
عیدوسهراب	۷	۱													

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

میزان اعتبارات تخصیص داده شده طبق سنوات اداره بنیاد مسکن روستایی

جدول ۵ میزان اعتبارات تخصیص داده شده بنیاد مسکن به روستاییان از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۸ را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود بیشترین اعتبارات دریافتی در سال ۱۳۹۸ به میزان ۴۰ میلیون تومان بوده است و کمترین میزان دریافتی به مقدار ۴ میلیون تومان در سال ۱۳۸۴ بوده است. با وجود افزایش سالانه میزان اعتبارات تخصیصی ولی به دلیل گران شدن مصالح و وجود تورم در سال‌های اخیر، افزایش اعتبارات تغییرات کارکردی چندی را نسبت به سال‌های قبل نشان نمی‌دهد.

جدول ۵. میزان اعتبارات تخصیصی طبق سنوات اداره بنیاد مسکن روستایی از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۸ به هر خانوار

میزان اعتبارات	سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۸	ردیف
۴ میلیون تومان	۸۴	۱
۵ میلیون تومان	۸۵	۲
۶/۵۰۰ میلیون تومان	۸۶	۳
۷/۵۰۰ میلیون تومان	۸۷	۴
۸/۵۰۰ میلیون تومان	۸۸ تا ۸۹	۵
۱۰ میلیون تومان	۹۰	۶
۱۲/۵۰۰ میلیون تومان	۹۱	۷
۱۵ میلیون تومان	۹۳	۸
۱۸ تا ۲۰ میلیون تومان	۹۵	۹
۲۵ میلیون تومان	۹۶	۱۰
۴۰ میلیون تومان	۹۸	۱۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر بعد اقتصادی

بعد اقتصادی از این جهت با مسکن روستایی در ارتباط است که وضعیت اقتصادی افراد، تأثیر مستقیمی بر میزان استفاده از مصالح بومی، میزان استفاده از مصالح شهری، میزان ساخت و ساز در زمین‌های کشاورزی، زمان ساخت مسکن جدید نسبت به قدیم، قیمت احداث یک متر مربع بنای مسکونی جدید، استفاده از ماشین‌آلات در حمل و نقل مصالح، ایجاد انگیزه جهت بهبود وضعیت شغلی روستائیان، گرایش مردم به ساخت مسکن جدید، ایجاد انگیزه جهت بهبود وضعیت شغلی روستائیان و... دارد که در زیر به هر یک از آن‌ها اشاره شده است.

جهت بررسی اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن روستایی بر بعد اقتصادی از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. پرسشنامه مورد استفاده جهت بررسی این اثرات در قالب طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (تأثیرگذاری خیلی کم، تأثیرگذاری کم، تأثیرگذاری متوسط، تأثیرگذاری زیاد و تأثیرگذاری خیلی زیاد) استفاده شده است. حد میانه یا حد مطلوب در این آزمون میانگین ۳ در نظر گرفته شده است. به همین خاطر میانگین به دست آمده اگر کمتر از میانگین مطلوب ۳ باشد تأثیرگذاری کمتر از حد مطلوب است و هرچه میانگین به دست آمده بالاتر از میانگین ۳ باشد تأثیرگذاری بیشتر بوده است.

جدول ۶ نتایج اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر تغییرات الگوی مسکن در بعد اقتصادی را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین بیان کرد که این اثرات بر گویه‌های افزایش استفاده از مصالح بومی، افزایش استفاده از مصالح شهری و کاهش ساخت و ساز در زمین‌های کشاورزی با توجه به میانگین به دست آمده این گویه‌ها که بالاتر از ۴ است و از میانگین مطلوب ۳ خیلی بیشتر است اثرات خیلی زیادی داشته است. اعتبارات بهسازی بر گویه‌های افزایش ساخت مسکن جدید، افزایش زمان ساخت مسکن جدید نسبت به قدیم، افزایش قیمت احداث یک متر مربع بنای مسکونی جدید، استفاده از ماشین‌آلات در حمل و نقل مصالح، ایجاد انگیزه جهت بهبود وضعیت شغلی روستائیان، افزایش گرایش مردم به ساخت مسکن جدید، ایجاد انگیزه جهت بهبود وضعیت شغلی روستائیان، افزایش درآمد

ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی.....

خانوارها و افزایش رونق در همه بخش‌های اقتصاد از جمله کشاورزی با توجه به میانگین تمامی این گویه‌ها که بالاتر از میانگین ۳ هستند، اثرات نسبتاً زیادی داشته است. همچنین اعتبارات بهسازی بر گویه افزایش خرید و فروش بعد از ساخت و ساز کمترین اثر را داشته است. در مجموع می‌توان چنین بیان کرد که اثرات اعتبارات بهسازی بر بعد اقتصادی با میانگین ۳/۵۹۵ نسبتاً زیاد بوده است. همچنین بیشترین اثر را بر گویه افزایش استفاده از مصالح بومی با میانگین ۴/۱۲۶ و کمترین اثر را بر گویه افزایش خرید و فروش بعد از ساخت و ساز با میانگین ۲/۲۶۵ داشته است (جدول ۶).

جدول ۶. نتایج اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر بعد اقتصادی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای

Test value=3							گویه
سطح اطمینان		اختلاف ۹۵ درصد حد	سطح معنی‌داری	انحراف آماری t	میانگین معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین						
۰/۶۱۲	۰/۱۶۶	۰/۵۴۶	۰/۰۰۰	۴/۴۳۳	۰/۸۸۹	۳/۵۴۶	افزایش ساخت مسکن جدید
-۰/۲۶۷	-۰/۸۸۷	-۰/۷۳۵	۰/۰۰۰	-۳/۸۷۸	۰/۸۱۲	۲/۲۶۵	افزایش خرید و فروش بعد از ساخت و ساز
۱/۳۲۳	۰/۶۵۶	۱/۱۲۶	۰/۰۰۰	۴/۹۰۸	۰/۹۰۵	۴/۱۲۶	افزایش استفاده از مصالح بومی
۱/۲۳۴	۰/۳۳۴	۱/۱۰۵	۰/۰۰۲	۴/۸۸۷	۰/۸۴۵	۴/۱۰۵	افزایش استفاده از مصالح شهری
۰/۷۸۷	۰/۲۵۵	۰/۶۸۷	۰/۰۰۰	۴/۱۶۵	۰/۹۶۶	۳/۶۸۷	افزایش زمان ساخت مسکن جدید نسبت به قدیم
۰/۹۷۶	۰/۳۶۵	۰/۸۷۹	۰/۰۰۱	۴/۸۰۷	۰/۹۴۵	۳/۸۷۹	افزایش قیمت احداث یک متر مربع بنای مسکونی جدید
۰/۸۴۶	۰/۳۰۹	۰/۷۳۳	۰/۰۰۰	۴/۱۰۹	۰/۷۹۸	۳/۷۳۳	کاهش هزینه‌های حمل و نقل
۰/۷۶۶	۰/۲۹۹	۰/۶۸۸	۰/۰۰۰	۴/۴۴۳	۰/۷۹۸	۳/۶۸۸	استفاده از ماشین‌آلات در حمل و نقل مصالح
۰/۸۳۴	۰/۳۴۴	۰/۶۶۵	۰/۰۰۰	۳/۳۴۸	۰/۷۵۶	۳/۶۶۵	افزایش گرایش مردم به ساخت مسکن جدید
۱/۳۲۳	۰/۴۸۸	۱/۱۱۲	۰/۰۰۰	۴/۷۷۶	۰/۸۷۷	۴/۱۱۲	کاهش ساخت و ساز در زمین‌های کشاورزی
۰/۷۸۸	۰/۱۸۸	۰/۶۳۴	۰/۰۰۳	۴/۶۶۶	۰/۹۰۸	۳/۶۳۴	ایجاد انگیزه جهت بهبود وضعیت شغلی روستاییان
۰/۲۴۳	۰/۰۷۷	۰/۱۸۷	۰/۰۰۰	۴/۵۶۷	۰/۸۸۷	۳/۱۸۷	افزایش درآمد خانوارها
۰/۴۱۲	۰/۱۰۶	۰/۲۷۸	۰/۰۰۰	۳/۴۴۹	۰/۹۲۶	۳/۲۷۸	افزایش رونق در همه بخش‌های اقتصاد
۰/۶۷۷	۰/۲۲۱	۰/۵۹۵	۰/۰۰۰	۴/۶۶۵	۰/۸۸۹	۳/۵۹۵	مجموع بعد اقتصادی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر بعد اجتماعی

جدول ۷ نتایج اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر تغییرات الگوی مسکن در بعد اجتماعی را نشان می‌دهد. توضیح اینکه در بعد اجتماعی، ابعاد جزئی‌تر مانند گویه‌های روانی و رضایت‌ها، اشاره شده است. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین بیان کرد که این اثرات بر گویه‌های برخورداری مسکن از امکانات برق، برخورداری مسکن از تاسیسات بهداشتی، میزان همکاری مردم در ساخت و ساز مسکن، رضایت از کیفیت زندگی نسبت به مسکن قبلی، گرایش به زندگی شهری مثل ایجاد اپن، کمد دیواری و... در خانه‌های جدید، جدا شدن واحد مسکونی از فضای نگهداری حیوانات اهلی، اختصاص دادن فضایی برای شستشو (حمام، ظرف شستن و...)، استفاده از روش‌های مناسب در دفع فاضلاب خانگی، میزان رسمیت مالکیت‌های واحدهای مسکونی، برخورداری واحدهای مسکونی از اسناد مالکیت، احساس امنیت در مورد سوانحی مانند زلزله و سیل و احساس آسایش و آرامش روانی روستاییان با توجه به میانگین همه این گویه‌ها که از میانگین ۴ بالاتر است و فاصله خیلی زیادی با میانگین مطلوب ۳ دارند اثرات خیلی زیادی داشته است. اثر اعتبارات بهسازی بر گویه‌های برخورداری مسکن از امکانات لوله‌کشی آب، برخورداری مسکن از امکانات گاز، دسترسی آسان به مراکز خرید در روستا، دسترسی بهتر به مراکز درمانی بهداشتی، افزایش احساس تعلق مردم در ماندگاری در روستا، افزایش ماندگاری جوانان در روستا، دسترسی به حمل و نقل عمومی، دسترسی به مراکز آموزشی، دسترسی به مراکز مذهبی و فرهنگی، رضایت از معماری داخلی مسکن، رضایت از نمای بیرونی مسکن جدید، استفاده از سیستم‌های مناسب جمع‌آوری و دفع زباله خانگی، افزایش اعتماد به نفس در مسکن دارای سند مالکیت، افزایش گرایش مردم به مسکنی که دارای سند مالکیت هستند و گویه رعایت فضاهای مسکونی در خانه‌های جدید اثرات نسبتاً زیادی داشته است. همچنین اعتبارات بهسازی اثرات ناچیزی بر ایجاد فضاهایی جهت پخت نان یا تولید مواد مورد نیاز در خانه‌های جدید و گویه رعایت فضاهای جانبی در مسکن جدید داشته است. در مجموع می‌توان چنین گفت اثرات اعتبارات بهسازی بر بعد اجتماعی با توجه به میانگین ۳/۳۱۹ نسبتاً زیاد بوده است. همچنین بیشترین اثر را بر گویه احساس آسایش و آرامش روانی روستاییان با میانگین ۴/۴۷۸ و کمترین اثر را بر گویه امکان نگهداری دام و طیور با میانگین ۱/۸۸۹ داشته است (جدول ۷).

ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی.....

جدول ۷. نتایج اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر بعد اجتماعی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای

Test value=3						
گویه	میانگین	انحراف معیار	انحراف آماره t	سطح معنی داری	اختلاف میانگین حد بالا	سطح اطمینان ۹۵ درصد حد پایین
برخورداری مسکن از تاسیسات بهداشتی	۴/۱۱۱	۰/۷۴۹	۴/۱۵۸	۰/۰۰۰	۱/۱۱۱	۰/۴۶۴
دسترسی آسان به مراکز خرید در روستا	۳/۴۳۴	۰/۸۷۶	۳/۷۸۵	۰/۰۰۰	۰/۴۳۴	۰/۵۵۶
دسترسی بهتر به مراکز درمانی بهداشتی	۳/۵۴۴	۰/۸۷۵	۴/۶۶۷	۰/۰۰۰	۰/۵۴۳	۰/۶۷۷
میزان همکاری مردم در ساخت و ساز مسکن	۴/۲۲۸	۰/۹۰۸	۴/۱۲۲	۰/۰۰۳	۱/۲۲۸	۰/۴۹۶
دسترسی به مراکز آموزشی	۳/۱۲۱	۰/۸۹۱	۴/۳۳۶	۰/۰۰۰	۰/۱۱۲	۰/۳۲۸
دسترسی به مراکز مذهبی و فرهنگی	۳/۲۳۴	۰/۹۲۱	۴/۶۱۱	۰/۰۰۰	۰/۲۳۴	۰/۷۸۸
رضایت از معماری داخلی مسکن	۳/۷۵۱	۰/۸۸۲	۳/۹۸۳	۰/۰۰۳	۰/۷۵۱	۰/۸۶۷
رضایت از کیفیت زندگی نسبت به مسکن قبلی	۴/۱۸۵	۰/۹۰۷	۴/۱۲۱	۰/۰۰۰	۱/۱۸۵	۰/۴۶۷
رضایت از نمای بیرونی مسکن جدید	۳/۶۵۵	۰/۸۷۶	۵/۳۳۴	۰/۰۰۳	۰/۶۵۵	۰/۸۴۳
مشاهده گرایش به سبک زندگی شهری مثل این، کم‌دیواری و... در خانه‌های جدید	۴/۲۷۲	۰/۹۵۵	۵/۴۷۷	۰/۰۰۰	۱/۲۷۲	۰/۶۴۶
جدا شدن واحد مسکونی از فضای نگهداری حیوانات اهلی	۴/۲۲۰	۰/۷۵۹	۴/۴۴۷	۰/۰۰۰	۱/۲۲۰	۰/۴۳۴
اختصاص دادن فضایی برای شستشو (حمام، ظرف شستن و...)	۴/۱۱۷	۰/۸۹۳	۴/۳۶۷	۰/۰۰۲	۱/۱۱۷	۰/۵۸۷
استفاده از روش‌های مناسب در دفع فاضلاب خانگی	۴/۰۷۷	۰/۸۸۳	۴/۴۵۴	۰/۰۰۳	۱/۰۷۷	۰/۶۵۵
میزان رسمیت مالکیت‌های واحدهای مسکونی	۴/۲۲۸	۰/۸۳۳	۵/۳۳۶	۰/۰۰۸	۱/۲۲۸	۰/۷۷۸
برخورداری واحدهای مسکونی از اسناد مالکیت	۴/۱۰۷	۰/۹۶۶	۴/۵۹۸	۰/۰۰۰	۱/۱۰۷	۰/۶۹۷
احساس آسایش و آرامش روانی روستاییان	۴/۴۷۸	۰/۹۳۷	۵/۲۸۸	۰/۰۰۰	۱/۴۷۸	۰/۸۹۹
افزایش اعتماد به نفس در مسکن دارای سند مالکیت	۳/۵۵۴	۰/۸۵۵	۳/۵۲۱	۰/۰۰۲	۰/۵۵۴	۰/۶۷۶
افزایش گرایش مردم به مساکتی که دارای سند مالکیت هستند	۳/۷۷۸	۰/۸۸۸	۳/۵۸۷	۰/۰۰۰	۰/۷۷۸	۰/۳۴۴
افزایش ماندگاری جوانان در روستا	۳/۴۴۳	۰/۷۹۲	۵/۵۶۳	۰/۰۰۰	۰/۴۴۳	۰/۵۶۵
افزایش احساس تعلق مردم به ماندگاری در روستا	۳/۷۱۹	۰/۸۹۵	۵/۱۱۹	۰/۰۰۱	۰/۷۱۹	۰/۸۴۳
ایجاد فضاهایی جهت پخت نان یا تولید مواد مورد نیاز در خانه‌های جدید	۲/۲۳۲	۰/۸۲۳	-۴/۹۰۹	/۰۰۰	-۰/۷۶۸	-۰/۳۳۴
احساس امنیت در مورد سوانحی مانند زلزله و سیل	۴/۲۶۷	۰/۹۹۸	۵/۶۷۸	۰/۰۰۰	۱/۲۶۷	۰/۶۸۹
رضایت از مصالح به کار رفته در مسکن جدید	۳/۷۷۸	۰/۹۰۸	۴/۶۷۶	۰/۰۰۰	۰/۷۷۸	۰/۴۹۸
رعایت فضاهای جانبی در مسکن جدید	۲/۲۴۳	۰/۸۸۷	-۴/۵۵۵	۰/۰۰۰	-۰/۷۵۷	-۰/۴۴۵
مجموع بعد اجتماعی	۳/۳۱۹	۰/۹۳۲	۴/۶۷۷	۰/۰۰۰	۰/۳۱۹	۰/۴۵۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر بعد فیزیکی-کالبدی

جدول ۸ نتایج اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر تغییرات الگوی مسکن در بعد فیزیکی-کالبدی را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین بیان کرد که این اثرات بر گویه‌های افزایش میزان دوام مصالح به کار رفته در سقف و کف واحدهای مسکونی، افزایش میزان دوام اسکلت واحدهای مسکونی، برخورداری واحدهای مسکونی از امکانات ضدزلزله، سازگاری خانه‌های جدید با شرایط اقلیمی، میزان تغییر در چشم‌انداز روستا بر اثر ساخت و سازهای جدید، رعایت استحکام دیوارها در ساخت مسکن، برخورداری مساکن از امکانات برق و احساس امنیت در مورد سوانحی مانند زلزله و سیل با توجه به میانگین به دست آمده آن‌ها که همگی بالاتر از ۴ است و نسبت به میانگین مطلوب ۳ خیلی بیشتر است، اثرات زیادی داشته است. اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر گویه‌های کاربرد مصالح بومی بادوام در واحدهای مسکونی، برخورداری مساکن از امکانات لوله‌کشی آب، برخورداری مساکن از امکانات گاز، بهبود نورگیری و روشنایی خانه‌ها، تهویه مناسب هوا در واحدهای مسکونی، افزایش تعداد اتاق در واحدهای مسکونی، افزایش سطح زیربنای واحدهای مسکونی جدید نسبت به قدیم، رضایت از طرح و نقشه مسکن و گویه رضایت از مصالح به کار رفته در مساکن جدید با توجه به میانگین آن‌ها که از میانگین مطلوب ۳ بیشتر است نسبتاً زیاد بوده است. همچنین اثر اعتبارات وام مسکن بر گویه‌های استفاده از افراد باتجربه بومی در ساخت و ساز مساکن جدید، مطابقت معماری مساکن جدید با تولید خانوار روستایی مانند دامپروری، صنایع دستی مثل فرش‌بافی، جاجیم‌بافی و افزایش استفاده از الگوی معماری بومی با توجه به میانگین پایین‌تر از ۳ بسیار ناچیز بوده است. در مجموع می‌توان چنین گفت اثرات اعتبارات بهسازی بر بعد فیزیکی-کالبدی با توجه به میانگین ۴/۸۷۵ نسبتاً زیاد بوده است. همچنین بیشترین اثر بر گویه افزایش میزان دوام مصالح به کار رفته در سقف واحدهای مسکونی با میانگین ۴/۵۰۸ و کمترین اثر بر گویه مطابقت معماری مساکن جدید با تولید خانوار روستایی مانند دامپروری با میانگین ۲/۶۵۷ داشته است (جدول ۸).

ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی.....

جدول ۸. نتایج اثرات اعتبارات بهسازی وام مسکن بر بعد فیزیکی - کالبدی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای

Test value=3						
گویه	میانگین	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری	سطح اطمینان	
					اختلاف میانگین	۹۵ درصد حد بالا / ۵ درصد حد پایین
افزایش میزان دوام مصالح به کار رفته در سقف واحدهای مسکونی	۴/۵۰۸	۰/۸۰۷	۴/۰۸۸	۰/۰۰۱	۱/۵۰۸	۰/۸۶۹ - ۰/۱۵۴
رعایت استحکام دیوارها در ساخت مسکن	۴/۲۹۸	۰/۸۵۵	۵/۸۷۲	۰/۰۰۰	۱/۲۹۸	۰/۸۰۳ - ۱/۳۹۷
کاربرد مصالح بومی بادوام در واحدهای مسکونی	۳/۶۷۶	۰/۹۹۵	۴/۴۴۳	۰/۰۰۸	۰/۳۷۶	۰/۱۷۹ - ۰/۴۶۳
افزایش میزان دوام مصالح به کار رفته در کف واحدهای مسکونی	۴/۱۳۳	۰/۹۸۵	۴/۷۶۷	۰/۰۰۰	۱/۱۳۳	۰/۸۸۴ - ۱/۲۷۸
افزایش میزان دوام اسکلت واحدهای مسکونی	۴/۲۳۲	۰/۹۸۴	۴/۸۶۹	۰/۰۰۹	۱/۲۳۲	۰/۷۷۵ - ۱/۳۸۷
برخورداری واحدهای مسکونی از امکانات ضدزلزله	۴/۱۳۹	۰/۸۸۳	۴/۸۶۶	۰/۰۰۱	۱/۱۳۹	۰/۶۹۸ - ۱/۲۶۶
صرفه‌جویی در انرژی	۳/۸۸۵	۰/۸۸۶	۳/۹۴۸	۰/۰۰۵	۰/۸۸۵	۰/۵۰۷ - ۰/۹۲۷
سازگاری خانه‌های جدید با شرایط اقلیمی	۴/۱۴۳	۰/۸۹۴	۵/۷۰۶	۰/۰۰۰	۱/۱۴۳	۰/۷۹۸ - ۱/۳۴۱
استفاده از افراد باتجربه بومی در ساخت و ساز مسکن جدید	۲/۶۹۸	۰/۸۲۸	۳/۶۶۶	۰/۰۰۰	۰/۳۰۲	۰/۴۲۹ - ۰/۱۲۲
برخورداری مسکن از امکانات برق	۴/۱۰۶	۰/۸۹۳	۴/۵۵۶	۰/۰۰۰	۱/۱۰۶	۰/۵۵۶ - ۱/۳۱۲
برخورداری مسکن از امکانات لوله‌کشی آب	۳/۲۷۶	۰/۸۴۳	۳/۸۹۱	۰/۰۰۰	۰/۲۷۶	۰/۱۰۷ - ۰/۳۵۷
برخورداری مسکن از امکانات گاز	۳/۱۰۶	۰/۹۷۵	۴/۴۳۷	۰/۰۰۱	۰/۱۰۶	۰/۰۴۴ - ۰/۲۷۳
میزان تغییر در چشم‌انداز روستا بر اثر ساخت و سازهای جدید	۴/۱۱۳	۰/۹۱۲	۵/۰۶۷	۰/۰۰۰	۱/۱۱۳	۰/۸۸۲ - ۱/۲۵۴
تغییر در نمای ظاهری خانه‌های جدید نسبت به خانه‌های قدیمی	۴/۱۰۹	۰/۷۸۳	۴/۷۵۳	۰/۰۰۰	۱/۱۰۹	۰/۶۹۷ - ۱/۲۷۶
بهبود نورگیری و روشنایی خانه‌ها	۳/۹۰۸	۰/۹۰۵	۵/۳۲۲	۰/۰۰۱	۰/۹۰۸	۰/۴۰۹ - ۱/۰۲۳
تهویه مناسب هوا در واحدهای مسکونی	۳/۸۸۷	۰/۹۱۲	۳/۷۷۹	۰/۰۰۰	۰/۸۸۷	۰/۵۰۶ - ۰/۹۶۷
افزایش رعایت ضوابط فنی ساخت و ساز در مسکن جدید	۲/۸۷۸	۰/۸۸۳	۴/۵۶۶	۰/۰۰۰	۰/۲۲۲	۰/۳۸۹ - ۰/۱۴۵
مطابقت معماری مسکن جدید با تولید خانوار روستایی مانند دامپروری	۲/۶۵۷	۰/۸۰۸	۳/۳۴۵	۰/۰۰۰	۰/۳۴۳	۰/۵۴۴ - ۰/۱۸۹
مطابقت معماری مسکن جدید با تولید خانوار روستایی مانند صنایع دستی مثل فرش بافی، جاجیم بافی و...	۲/۷۶۶	۰/۷۹۹	۴/۶۶۷	۰/۰۰۷	۰/۲۳۴	۰/۴۵۵ - ۰/۱۷۷
افزایش تعداد اتاق در واحدهای مسکونی	۳/۱۲۷	۰/۹۵۴	۳/۵۸۸	۰/۰۰۰	۰/۱۲۷	۰/۰۷۷ - ۰/۲۵۵
افزایش سطح زیربنای واحدهای مسکونی جدید نسبت به قدیم	۳/۴۳۴	۰/۸۱۸	۴/۷۷۸	۰/۰۰۰	۰/۴۳۴	۰/۱۶۷ - ۰/۵۷۷
افزایش استفاده از الگوی معماری بومی	۲/۷۸۸	۰/۹۴۴	۴/۶۷۷	۰/۰۰۳	۰/۲۲۲	۰/۴۶۷ - ۰/۱۳۷
رضایت از طرح و نقشه مسکن	۳/۷۸۸	۰/۷۹۹	۳/۸۸۹	۰/۰۰۰	۰/۷۸۸	۰/۵۳۸ - ۰/۹۰۵
احساس امنیت در مورد سوانح مانند زلزله و سیل	۴/۲۶۷	۰/۹۹۸	۵/۶۷۸	۰/۰۰۰	۱/۲۶۷	۰/۶۸۹ - ۱/۳۴۳
رضایت از مصالح به کار رفته در مسکن جدید	۳/۷۷۸	۰/۹۰۸	۴/۶۷۶	۰/۰۰۰	۰/۷۷۸	۰/۴۹۸ - ۰/۸۹۸
مجموع بعد فیزیکی - کالبدی	۳/۸۷۵	۰/۸۸۹	۴/۲۶۵	۰/۰۰۰	۰/۸۷۵	۰/۴۹۱ - ۰/۹۸۷

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

بررسی وضعیت اعتبارات بهسازی مسکن روستایی

جهت بررسی وضعیت اعتبارات بهسازی مسکن روستایی از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. همان‌گونه که نتایج آزمون نشان می‌دهد از نظر پاسخ‌دهندگان از میان ده گویه مورد بررسی، میانگین دو گویه پایین‌تر از میانگین مطلوب و میانگین هشت گویه دیگر بالاتر از میانگین مطلوب است. گویه نظارت بر ساخت و ساز مسکن از سوی بنیاد مسکن با میانگین $4/434$ بالاترین میانگین را دارد و به عبارتی از مطلوب‌ترین وضعیت در میان سایر گویه‌ها برخوردار است و گویه توانایی برای ساخت مسکن جدید بدون دریافت وام با میانگین $2/768$ پایین‌ترین میانگین را دارد و به عبارتی نامطلوب‌ترین وضعیت را در میان سایر گویه‌ها دارا است. در مجموع وضعیت اعتبارات بهسازی مسکن از نظر روستاییان (پاسخ‌دهندگان) با میانگین $3/258$ بالاتر از میانگین مطلوب ارزیابی شده است. بنابراین اعتبارات بهسازی مسکن روستایی نقش مهمی در تغییر الگوی مسکن روستایی دارد؛ چرا که ساکنان روستاهای مورد مطالعه از نظر وضعیت اقتصادی به تنهایی توانایی ساخت و یا بهسازی مسکن خود را ندارند و با وجود اعتبارات بهسازی مسکن می‌توانند از مسکن مناسبی برخوردار شوند (جدول ۹).

جدول ۹. بررسی وضعیت اعتبارات بهسازی مسکن روستایی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای

Test value=3							گویه
سطح اطمینان		سطح اختلاف ۹۵ درصد	معنی‌داری میانگین	آماره t	انحراف معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین						
۰/۲۷۹	۰/۰۸۸	۰/۱۳۲	۰/۰۰۰	۴/۱۵۸	۰/۷۷۳	۳/۱۲۳	مناسب بودن مدت زمان لازم برای اخذ وام
۱/۵۵۶	۰/۷۸۵	۰/۴۳۴	۰/۰۰۰	۵/۷۸۵	۰/۹۶۶	۴/۴۳۴	نظارت بر ساخت و ساز مسکن از سوی بنیاد مسکن
۰/۶۹۸	۰/۲۳۷	۰/۵۶۷	۰/۰۰۰	۴/۶۶۷	۰/۸۹۲	۳/۵۶۷	نقش اعتبارات در کمک به ساخت مسکن جدید
-۰/۱۰۹	-۰/۳۰۹	-۰/۲۳۲	۰/۰۰۱	-۳/۱۲۶	۰/۸۳۸	۲/۷۶۸	توانایی برای ساخت مسکن جدید بدون دریافت وام
۰/۳۲۸	۰/۰۳۸	۰/۱۲۹	۰/۰۰۰	۴/۲۷۶	۰/۸۸۵	۳/۱۲۹	تناسب ضمانت برای دریافت وام مسکن
۰/۳۸۸	۰/۱۴۶	۰/۲۱۲	۰/۰۰۰	۴/۳۴۵	۰/۹۴۳	۳/۲۱۲	تناسب سود بانکی اخذ شده توسط بانک در ازای وام
۰/۴۴۷	۰/۲۴۵	۰/۳۲۷	۰/۰۰۱	۴/۵۸۹	۰/۸۹۸	۳/۳۲۷	تناسب پرداخت اقساط وام دریافتی
۰/۲۳۸	۰/۰۹۷	۰/۱۳۲	۰/۰۰۰	۴/۲۸۹	۰/۹۳۷	۳/۱۳۲	تناسب مبلغ اقساط پرداختی به بانک با توجه درآمد
-۰/۱۴۴	-۰/۳۲۱	-۰/۱۹۷	۰/۰۰۴	-۳/۳۳۴	۰/۷۷۹	۲/۸۰۳	کفایت وام دریافتی برای ساخت مسکن بادوام
۰/۱۵۵	۰/۰۴۶	۰/۰۸۸	۰/۰۰۰	۴/۱۰۲	۰/۹۱۱	۳/۰۸۸	تناسب مدت زمان بازپرداخت اقساط
۰/۳۵۸	۰/۱۲۸	۰/۲۵۸	۰/۰۰۰	۴/۴۱۷	۰/۹۴۶	۳/۲۵۸	مجموع اعتبارات بهسازی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی.....

بررسی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی

برای بررسی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی دهستان دوست محمد از آزمون رگرسیون خطی و آماره فیشر استفاده شده است. همان‌طور که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود مقدار ضریب تعیین برابر است با ۰/۸۵۵ که نشان می‌دهد متغیر مستقل ۸۵ درصد از متغیر وابسته را تبیین می‌کند. بین اعتبارات بهسازی و تغییر الگوی مسکن روستایی با توجه به سطح معنی‌داری به دست آمده (۱ درصد)، رابطه کاملاً معنی‌داری برقرار است. به عبارتی می‌توان چنین بیان کرد که اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی در دهستان دوست محمد چشمگیر بوده است.

جدول ۱۰. تحلیل واریانس عوامل تأثیرگذار بر تغییر الگوی مسکن روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضرب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۰۴۷	۰/۸۳۶	۰/۸۵۵	۰/۸۶۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

جدول ۱۱. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی شاخص‌های تغییر الگوی مسکن روستایی

مولفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معنی‌داری
اثر رگرسیون	۸/۴۵۴	۳	۴/۳۷۶		
باقیمانده	۱/۵۶۶	۲۶۰	۰/۰۰۴	۳۳/۳۵۴	۰/۰۰۰
جمع	۱۰/۰۲۰	۲۶۳			

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری برای تمام متغیرها کمتر از ۰/۰۱ است که نشان‌دهنده این است که می‌توان نتایج را به کل جامعه آماری تعمیم داد. مقدار بتای به دست آمده نشان‌دهنده میزان تأثیرگذاری اعتبارات بهسازی بر آن متغیر است که هر چه مقدار بیشتر باشد نشان‌دهنده تأثیرپذیری بیشتر آن متغیر است. بنابراین با این توصیف بیشترین تأثیر

اعتبارات بهسازی بر متغیر فیزیکی-کالبدی با مقدار بتای ۰/۳۵۴ و کمترین تأثیر بر متغیر اقتصادی با مقدار بتای ۰/۱۶۵ بوده است. همچنین مقدار اثرگذاری اعتبارات بهسازی بر متغیر اجتماعی با ضریب بتای ۰/۱۹۶ بوده است.

جدول ۱۲. بررسی اثرگذاری اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی

متغیر	ضریب استاندارد		ضریب غیراستاندارد		سطح معنی داری
	BETA	خطای استاندارد	B	آماره t	
عرض از مبدا	-	۰/۰۳۹	۰/۰۴۸	۲/۷۰۵	۰/۰۵۵
اقتصادی	۰/۱۶۵	۰/۰۰۳	۰/۱۳۳	۴/۶۹۶	۰/۰۰۱
اجتماعی	۰/۱۹۶	۰/۰۰۰	۰/۱۶۸	۳/۶۲۱	۰/۰۰۰
کالبدی - فیزیکی	۰/۳۵۴	۰/۰۰۲	۰/۲۸۷	۳/۷۶۶	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امروزه مسکن به‌عنوان یک پدیده اثرگذار بر فرایند توسعه کالبدی روستاها توجهات زیادی را به خود جلب کرده است. این پدیده از جنبه‌های مختلف از جمله اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و معیشت روستا تأثیرات شگرفی را بر حیات روستاها بر جای می‌گذارد. بدون تردید هرگونه تغییر و دگرگونی در جهان دیر یا زود به جامعه ما وارد می‌شود که یکی از آن‌ها تغییر در معماری مسکن است. اما این معماری می‌بایست با فرهنگ جامعه ما تلفیق شود. به علت این که ساختارها در هر جامعه‌ای کارکرد متفاوتی را به وجود می‌آورند، باید تغییر در ساختار مسکن مرتبط با کارکرد اقتصادی خانوار صورت گیرد. مسکن در نواحی روستایی به دلیل ایفای کارکردهای مختلف، نقش بی‌بدیلی در زندگی مردمان آن ایفا کرده و هرگونه تغییری در آن در تمامی ابعاد زندگی روستاییان تأثیرگذار است. از دیدگاه اندیشمندان، سکونتگاه مناسب باید شرایطی داشته باشد که انسان بتواند به واسطه آن به سعادت و کمال وجودی خود دست یابد؛ به گونه‌ای که آن‌ها زیستن، سکونت، ساختن، رشد و پروراندن را با هم مترادف

می‌دانند. اما در وضعیتی که شاخص‌ها و معیارهای ساخت مسکن روستایی بدون توجه به آداب و رسوم و فرهنگی که در مناطق روستایی وجود دارد پیاده شوند این امکان قوت می‌یابد که تحولات ناخواسته و ناخوشایند اجتماعی- فرهنگی، کالبدی- فیزیکی و حتی اقتصادی در محیط‌های روستایی رخ دهد. این در حالی است که بیشترین مساکن روستایی کشورمان از کیفیت مناسبی برخوردار نبوده و به همین دلیل دولت در طی دهه اخیر اعتبارات بهسازی مساکن را در سطح وسیعی در اختیار روستاییان قرار داده تا با بهبود وضعیت این مساکن افزایش کیفیت زندگی در نواحی روستایی محقق شود. نتایج پژوهش نشان داد که اثرات اعتبارات بهسازی بر هر سه بعد اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی- کالبدی مسکن روستایی در نواحی روستایی منطقه مورد مطالعه، بالاتر از میانگین مطلوب ارزیابی شده است که نشان‌دهنده تأثیرات مثبت اعتبارات بهسازی بر هر سه بعد است. همچنین نتایج نشان داد که بیشترین اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی بر متغیر کالبدی- فیزیکی بوده است.

بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین بیان کرد اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی تأثیرگذار بوده است. به طوری که باعث افزایش استفاده از مصالح بومی و شهری شده، ساخت و ساز در زمین‌های کشاورزی کاهش یافته، باعث افزایش قیمت احداث یک متر مربع بنای مسکونی جدید شده است، احساس تعلق مردم را در ماندگاری در روستا افزایش داده است، زمان ساخت مسکن جدید نسبت به قدیم را کاهش داده است، مساکن از امکانات برق و گاز و آب برخوردار شده‌اند، مساکن از تاسیسات بهداشتی برخوردار شده‌اند، میزان همکاری مردم در ساخت و ساز مساکن افزایش یافته است، رضایت از کیفیت زندگی نسبت به مساکن قبلی افزایش یافته، تغییراتی مثل این، کم‌دیواری و... در خانه‌های جدید قابل مشاهده است، واحد مسکونی از فضای نگهداری حیوانات اهلی جدا شده است، فضایی برای شستشو (حمام، ظرف شستن و...) در مساکن اختصاص یافته، از روش‌های مناسب در دفع فاضلاب خانگی استفاده شده است، میزان رسمیت مالکیت واحدهای مسکونی افزایش یافته است، احساس آسایش و آرامش روانی روستاییان افزایش یافته، رعایت استحکام دیوارها در

ساخت مسکن بهبود یافته است، میزان دوام مصالح به کار رفته در کف و سقف واحدهای مسکونی افزایش یافته، همچنین باعث افزایش میزان دوام اسکلت واحدهای مسکونی شده، واحدهای مسکونی از امکانات ضدزلزله برخوردار شده‌اند، خانه‌های جدید با شرایط اقلیمی سازگاری یافته‌اند، در چشم‌انداز روستا بر اثر ساخت و سازهای جدید و نیز در نمای ظاهری خانه‌های جدید نسبت به خانه‌های قدیمی تغییراتی ایجاد شده است.

به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که بهسازی مسکن روستایی نقش مهمی در ایجاد تغییرات در اجزای مسکن روستایی بر جای گذاشته است؛ به طوری که، این تغییرات را می‌توان در طرح و نقشه ظاهری و الگوبرداری گسترده از مساکن شهری، حذف برخی از اجزای اساسی مسکن قدیم و نیز بهبود دسترسی به امکانات و خدمات زیرساختی و غیره مشاهده نمود. نتایج این تحقیق با نتایج خالدی نیا (Khaledinia, 2014) و قنبری (Ghanbari, 2014) در مورد نقش اعتبارات در ایجاد تغییرات در مسکن روستایی و مقاوم‌سازی آن همخوانی دارد. به طوری که در هر دو مطالعه، تغییرات در طرح و نقشه ظاهری و الگوبرداری گسترده از مساکن شهری، حذف برخی از اجزای اساسی مسکن قدیم و نیز بهبود دسترسی به امکانات و خدمات زیرساختی و... مشاهده شده است.

در نهایت با توجه به نتایج تحقیق، افزایش میزان و تعداد اعتبارات سالیانه پرداختی به روستاییان، اطلاع‌رسانی به ساکنان روستاها در خصوص این اعتبارات، کاهش یا صفر کردن بهره اعتبارات جهت تشویق روستاییان به دریافت آن، نظارت بیشتر در هزینه کرد اعتبارات در نواحی روستایی که در مسکن مصرف شود و... به عنوان راهکار اجرایی جهت بهبود وضعیت موجود پیشنهاد می‌شود.

منابع

1. Anabstani, A., Shayan, H. and Bonyaddasht, A. (2012). The role of credit on housing pattern changes in rural areas (case study: Bahmaee County), *Journal of Spatial Planning*, 1 (3): 63-79. (Persian)

2. Banski, J. and Wesolowska, M. (2010). Transformations in housing construction in rural areas of Poland's Lublin region: Influence on the spatial settlement structure and landscape aesthetics, *Landscape and Urban Planning Journal*, 94(2): 116-126.
3. Ehsandoust, M.R. and Arianpour, Y. (2017). Analysis of the effects of architectural improvement plan on the indigenous model of rural housing (Case study: Famour district in Kazerun city, *Journal of Seismology and Earthquake Engineering*, 20(2): 63-78. (Persian)
4. Farhadi Gholianlo, M. (2016). Evaluation of rural housing rehabilitation program loans impact on the rural built environment: A swot analysis of Nodeh village, Bojnord, Iran, *Journal of Housing and Rural Environment*, 35(153): 73-82. (Persian)
5. Garriga, C., Hedlund, A., Tang, Y. and Wang, P. (2017). Rural-urban migration, structural transformation, and housing markets in China. Working Paper 23819. Available at <http://www.nber.org/papers/w23819>.
6. General Census of Population and Housing. (2016). Statistical Center of Iran. (Persian)
7. Ghanbari, A. (2014). Evaluation of the role of housing improvement bank credits in rural housing retrofitting, case study: North Dehpir village of Khorramabad city, Master Thesis of Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University. (Persian)
8. Jeong, J.S., García-Moruno, L., Hernández-Blanco, J., Sánchez-Ríos, A. and Ramírez-Gómez, Á. (2017). Identifying priority areas for rural housing development using the participatory multi-criteria and contingent valuation methods in Alange reservoir area, Central Extremadura (Spain). *Journal of Rural Studies*, 50: 117-128.
9. Khaledinia, M. (2014). Assessing the role of credits in changing the housing pattern in rural areas of Paveh County: A case study of Shamshir County, Master Thesis of Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, Zanzan University. (Persian)
10. Khosronia, M. (2017). The impact of seasonal changes and living activities on dwelling patterns and the form of rural houses: Case study of villages in Urmia Township, *Journal of Housing and Rural Environment*, 36(159): 51-62. (Persian)
11. Mohammadi Yeganeh, B., Cheraghi, M., Jamshidi, M.K. and Emami, M. (2018), Analysis of economic indicators affecting function transformation of rural housing (case study: Ghanibeigloo county, Zanzan township), *Journal of Housing and Rural Environment*, 36(160): 35-44. (Persian)

12. Motiee Langroodi, S.H. and Bakhshi, Z. (2010). The role of rural housing credits in empowerment and stabilization of rural population case study: Beyhagh rural district, Sabzevar county, *Human Geography Research Quarterly*, 42 (72): 31-46. (Persian)
13. Mousavi, S.N. (2015). Effective factors on women role in sustainable sevelopment (case study: Marvdasht rural areas in Iran), *International Journal of Agricultural Management and Development (IJAMAD)*, 5(3): 153-157.
14. Mozaffaripour Sisakht, Y. (2016). Investigating the housing safety situation and presenting a model of safe rural housing: Case study of Dena County, Master Thesis of Geography and Rural Planning, Faculty of Geography and Environmental Planning, Sistan and Baluchestan University. (Persian)
15. Mousapour, M.Y. (2018). Rethinking of the Ornament in rural house (Case study: Ovan village in Qazvin). *Journal of Housing and Rural Environment*, 37 (162): 3-20. (Persian)
16. Nouri, M. (2015). Investigating the role of fisheries and cold-water and warm-water fish farming in rural development of Sistan (case study: Helmand township), Master Thesis of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, Zabol University. (Persian)
17. Peng, Y., Zhu, X., Zhang, F., Huang, L., Xue, J., and Xu, Y. (2018). Farmers' risk perception of concentrated rural settlement development after the 5.12 Sichuan earthquake, *Habitat International Journal*, 71: 169-176.
18. Rabet, A. (2014). The role of financial facilities in improving rural housing in Ijroud city of Zanzan province after the Islamic Revolution of 1978, Ph. D Thesis of Geography and Rural Planning, Faculty of Social Sciences, Payame Noor University. (Persian)
19. Rezvani, M.R. (2011). Rural Development Planning in Iran. Tehran: Qomes Publications. (Persian)
20. Rezvani, M.R., Lotfi Meroueh, H. and Talebifard, R. (2017). Analysis of factors affecting the tendency of villagers to rural housing improvement facilities (case study: Mehrooye district, Fariab county), *Journal of Geography and Planning*, 21 (59): 113-132. (Persian)
21. Roumiani, A., Sojasi Qeidari, H. and Mansouri, Kh. (2018). Structural-functional analysis of rural housing using sustainable development approach (case study: In eastern Roumeshkhan county, Kuhdasht township, *Journal of Housing and Rural Environment*, 37(162): 55-70. (Persian)
22. Sadeghlou, T. and Azizi, S. (2017). Assessing the impact dimensions of rural housing renovation and improvement projects on the rural

- environmental quality (case study area: Houmeh rural district of Shirvan township), *Journal of Geography and Planning*, 12 (61): 223-240. (Persian)
23. Scally, P.C., and Lipsetz, D. (2017). New public data available on USDA rural housing service's single-family and multifamily programs. *Cityscape: A Journal of Policy Development and Research*, 19(1): 295-304.
 24. Valizadeh Ogani, M.B. and Vafaei Poorsorkhabi, E. (2018). The study of Satisfaction with residents of rural housing improvement echems using SERVQUAL model (case study: Oghan village located in the Sarab, *Journal of Research in Arts and Sciences*, 1 (9): 79-92. (Persian)
 25. Wet, T.D., Plagerson, S., Harpham, T., and Trudy, M. (2011). Poor housing good health: A comparison of formal and informal housing in Johannesburg, South Africa. *Swiss School of Public Health*, 56(6): 625-633.

